



Bakgrunn for vedtak

Sjønståfossen kraftverk

Fauske kommune i Nordland fylke



Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Nord-Norsk Småkraft AS
Referanse	201208149-64
Dato	16.06.2015
Notatnummer	KSK-notat 55/2015
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Kirsten Marthinsen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Sammendrag

Nordnorsk Småkraft AS søker konsesjon til å utnytte et fall på 56 m i Sjønståelva til kraftproduksjon. Kraftverket er tenkt plassert 2,4 moh. Sjønståfossen kraftverk er planlagt med en installert effekt på 2,7 MW og vil produsere om lag 7,3 GWh i et middels år.

Produksjonen er i vanlig størrelse for et småkraftverk. Selv om de isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De tre siste årene (2012-14) har NVE klarert om lag 1,8 TWh ny energi fra småkraftverk. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon til kraftverket må virkningene ikke bryte med de føringer som er gitt i Olje- og energidepartementets retningslinjer for utbygging av små vannkraftverk. Videre må de samlede ulempe ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempe til et akseptabelt nivå.

De fleste høringspartene har gitt én uttalelse som omhandler alle søknadene i Fauskepakka. Hovedtendensen er at de fleste høringspartene fraråder at det blir gitt konsesjon, men synspunktene varierer noe. Noen av disse er gitt på generelt grunnlag på grunn at det allerede er bygget ut mye vannkraft i Sulitjelma, mens andre igjen er basert på en konkret vurdering av søknaden om Sjønståfossen kraftverk. Lokale og regionale myndigheter er ikke negative til bygging av Sjønståfossen kraftverk. Det viktige synes å være at friluftslivs- og kulturminneverdiene i området blir ivaretatt. Ellers er privatpersoner og lokale lag og foreninger negative til mer kraftutbygging i Sulitjelmaområdet generelt, men uttaler seg i liten grad om Sjønståfossen kraftverk spesielt. Noen høringspart, for det meste offentlige etater, har bidratt med opplysninger uten at det er tatt stilling til konsesjonsspørsmålet. Alle høringsuttalelsene er fyldigere referert i KSK-notat nr. 53/2015 – Bakgrunn for vedtak, 7 småkraftsaker i Fauske.

I NVEs vurdering av Sjønståfossen kraftverk har kulturminner, friluftsliv og fisk vært sentrale tema. Vi ser at området har stor kulturhistorisk verdi, med både fylkesvei 830. Fjellveien og Sjønstå gård. Området ved Sjønstå gård og Fjellveien er også svært viktig for friluftsliv. Konsekvensene for kulturminner og friluftsliv mener vi i stor grad kan avbøtes slik at de blir akseptable. Forholdet til den fredete fylkesvei 830 vil måtte avklares med Riksantikvaren. NVE ser at Sjønståelva i dag har liten verdi for anadrom fisk, men at det på sikt kan være aktuelt å forsøke å bedre forholdene. Vi mener tiltaket i liten grad vil gi negative konsekvenser for fisk slik tilstanden i vassdraget er i dag. Det kan tenkes at forholdene i vassdraget på sikt bedres som følge av redusert forurensning og/eller revisjon av vilkår for vannkraftverk. I så fall mener vi Sjønståfossen kraftverk ikke vil være til hinder for at bestanden av anadrom fisk kan ta seg opp. Men, som en del av en eventuell framtidig revisjon kan det bli behov for å vurdere om minstevannføringen er tilstrekkelig.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Nord-Norsk Småkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Sjønståfossen kraftverk.

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	3
Behandlingsprosess	6
NVEs vurdering	7
NVEs konklusjon	11
Forholdet til annet lovverk	12
Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven	13
Kart	16

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra **Nord-Norsk Småkraft AS**, datert 4.9.2013:

«*Nord-Norsk Småkraft AS ønsker å utnytte vannfallet i Sjonståfossen i Fauske kommune i Nordland fylke til kraftproduksjon, og søker herved om følgende tillatelser:*

I Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- *å bygge Sjonståfossen kraftverk.*

II Etter energiloven om tillatelse til:

- *bygging og drift av Sjonståfossen kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.»*

Sjonståfossen kraftverk, endelig omsøkte hoveddata

TILSIG		Hovedalternativ
Nedbørfelt	km ²	69,4
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	96
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	44
Middelvannføring	l/s	3000
Alminnelig lavvannføring	l/s	160
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	610
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	150
KRAFTVERK		
Inntak	moh.	58,4
Avløp	moh.	2,4
Lengde på berørt elvestrekning	m	1370
Brutto fallhøyde	m	56
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,12
Slukeevne, maks	l/s	6000
Minste driftsvannføring	l/s	400
Planlagt minstevannføring, sommer	l/s	600
Planlagt minstevannføring, vinter	l/s	150
Tilløpsrør, diameter	mm	1600
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1260
Installert effekt, maks	MW	2,7
Brukstid	timer	2660
PRODUKSJON		
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	1,9
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	5,4
Produksjon, årlig middel	GWh	7,3
ØKONOMI		
Utbyggingskostnad	mill.kr	42,5
Utbyggingspris	kr/kWh	5,8

Sjønståfossen kraftverk, elektriske anlegg

GENERATOR

Ytelse	MVA	3,0
Spenning	kV	6,6

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	3,0
Omsetning	kV/kV	6,6/22

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	m	100
Nominell spenning	kV	22
		Jordkabel

Om søker

Nord-Norsk Småkraft AS ble stiftet i april 2006 og er eid av SKS Produksjon AS. Selskapet utvikler, bygger og driver småkraftverk i Nord-Norge.

Beskrivelse av området

Sjønståfossen kraftverk er planlagt nederst i Sjønstådalen, i nederste del av Sjønståelva. Elva er her fraført store deler av feltet til Sjønstå kraftverk, så Sjønståfossen kraftverk vil utnytte et uregulert restfelt på ca. 70 km². Vassdraget er generelt kraftig regulert. Nedbørfeltet består hovedsakelig av snauffjell med små bekker og vann, samt skogkledde dalsider. Tregrensa i området ligger på 5-600 moh. og fjellene som omkranser dalen er 800-1100 meter høye. Langs elva ligger fylkesvei 830 og Sjønstågårdveien, og to kraftlinjer krysser elva.

Teknisk plan

Reguleringer og overføringer

Sjønståelva er fra tidligere fraført vann på den planlagt utbygde strekningen. Vannet benyttes i Sjønstå kraftverk. De øvre delene av nedbørfeltet er også sterkt regulert gjennom kraftverkene Lomi, Daja og Fagerli med reguleringer. Det er ikke planlagt nye reguleringer eller overføringer i forbindelse med Sjønståfossen kraftverk.

Inntak

Inntaket er planlagt plassert ved eksisterende terskel på kote 58,4. Terskelen og vannspeilet beholdes og brukes som inntaksbasseng. Terskelen er ca. 52 meter lang. Inntakskonstruksjonen er planlagt på nordsida av elva, og det må sprenges ut en kanal i forkant for å få tilstrekkelig dykking av inntaket.

Vannvei

Fra inntaket vil rørgata krysse fylkesvei 830 og følge parallelt med veien ned til avkjørselen mot Sjønstå gård. Det er smalt, og det vil bli behov for noe sprenging for å få plass til røret ved siden av veien. Videre langs grusveien mot Sjønstå gård er røret planlagt på østsida av veien, men må gå i veien et par steder hvor det er svært smalt. Deretter vinkler røret bratt av ned mot elva til planlagt kraftstasjon. Vannveien blir ca. 1260 meter lang og det er planlagt å bruke GRP-rør, men støpejernsrør der røret skal ligge under veien.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen er planlagt på kote 2,4, på ei flate litt inn fra elva. Utløpet fra stasjonen vil føres til en kulp i elva, eventuelt like oppstrøms kulpen. Kraftstasjonen skal fundamenteres på fjell, og grunnflata blir om lag 125 m². Det vil bli installert to francisturbiner med effekt på henholdsvis 1,8 og 0,9 MW.

Nettilknytning

Det er planlagt å knytte kraftverket til eksisterende 22 kV-linje som går ca. 70 meter fra planlagt kraftstasjonsplassering. Avhengig av hvor mange kraftverk som får konsesjon kan det bli behov for ny 22/132 kV-transformator ved Sjønstå koblingsstasjon. Områdekonsesjonær er Fause Lysverk, og de vil ifølge søknaden stå for bygging og drift av høyspentanlegget.

Veier

Det vil bli behov for ny, permanent adkomstvei til kraftstasjonen, ca. 100 meter.

Massetak og deponi

Det er forutsatt at byggingen ikke vil medføre behov for massetak eller deponi.

Arealbruk

Inngrep	Midlertidig areal (daa)	Permanent areal (daa)
Inntak	0,1	0,1
Rørgate	10	0,5
Riggområde	0,5	0
Veier	1,0	1,0
Kraftstasjon	0,5	0,5
Massetak/-deponi	0,5	0
Nettilknytning	0,1	0,1
Totalt	12,7	2,2

Grunneiere til prosjektet er Statens vegvesen, Finneid Grus AS, SKS Produksjon AS, Kennel Sulis AS, Eline Agathe Olsen og Svein Leander Setså.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Tiltaksområdet ligger innenfor et LNF-A-område i kommuneplanens arealdel. Innenfor områder merket LNF-A tillates ikke andre tiltak enn de som er knyttet til stedbunden næring, jfr. Plan-og bygningslovens § 20-4, nr. 2.

Samlet plan (SP)

Utbygging av Sjønståelva er et prosjekt i Samlet plan. Det er plassert i kategori I, prosjekter som kan konsesjonsbehandles. I Samlet plan er det skissert to alternative prosjekter. Det ene prosjektet har inntak ved dagens terskel på kote 60 og utløp ca. 700 meter oppstrøms Øvrevatnet, altså tilsvarende omsøkt prosjekt. Dette var tenkt som et tunnelanlegg med slukeevne 7,7 m³/s. Det ville ha en effekt på 3,8 MW og produksjon på 11,2 GWh. Det andre ville hatt inntak og avløp på samme sted som det første, men med rørgate i dagen og slukeevne 2,7 m³/s. Her er produksjonen beregnet til 6,4 GWh og effekten 1,2 MW. NVE mener søknad om Sjønståfossen kraftverk ikke er i strid med Samlet plan.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget er ikke vernet.

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget er ikke nasjonalt laksevassdrag.

Andre verneområder

Tiltaket påvirker ikke områder vernet etter naturmangfoldloven. Like nedenfor prosjektområdet, på motsatt side av elva, ligger Sjønstå gård. Gården er vernet etter kulturminneloven.

Eventuelle fylkesvise eller kommunale planer for småkraftverk

Nordland fylkeskommune har vedtatt *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland*. Alle prosjektene ligger innenfor delområde Skjerstadfjorden, som hovedsakelig omfatter kommunene Bodø, Fauske og Saltdal.

Behandlingsprosess

Alle sakene i Fauskepakka er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. De er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn i 3 ca. måneder fra 16.9.2013. Bakgrunnen for dette var blant annet å gi høringspartene og NVE en bedre mulighet til å se samtlige søknader i sammenheng og dermed få et bedre vurderingsgrunnlag. Kommunen arrangerte folkemøte 6.11.2013 i samfunnshuset i Sulitjelma hvor NVE deltok. Opprinnelig var det 8 søknader med i pakkebehandlingen, men Granheibekken kraftverk ble trukket av søker etter høring. Vi vurderer dermed den samlede belastningen av de 7 gjenværende prosjektene. Representanter fra søkeren, kommunen, Fylkesmannen, Sametinget, FNF Nordland, Sjønstå gård og Cato A. Hultmann deltok på befaringen den 19.6.2014. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Det har vært holdt to innsigelsesmøter i forbindelse med pakkebehandlingen. Et møte med Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune 5.11 2014 og et møte med Sametinget 2.12.2014.

Høringspartenes uttalelser er oppsummert av NVE. Fullstendige uttalelser fra høringsparter og søker er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVEs vurdering av Sjønståfossen kraftverk og de andre omsøkte tiltakene i Fauskepakka finnes i KSK-notat nr. 53/2015: «Søknader om tillatelser til 7 kraftverk i Fauske kommune i Nordland». Vi har gjort en samlet vurdering av temaene landskap, friluftsliv, store sammenhengende naturområder med urørt preg, reindrift, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljø. Under følger en kort oppsummering av uttalelsene og de relevante temaene for Sjønståfossen kraftverk.

Fauske kommune anbefaler at det blir gitt konsesjon til Sjønståfossen kraftverk. Fylkesmannen i Nordland vurderer konsekvensene for naturmangfold og landskap som relativt små. De legger vekt på at terrenginngrep lokaliseres nær, eller i, områder med eksisterende inngrep. Reindriftsforvaltningen og Sametinget har ingen spesielle kommentarer til prosjektet. Nordland fylkeskommune anbefaler konsesjon, forutsatt at adkomst til Sjønstå gård ikke blokkeres i sommermånedene og at Fjellvegen ikke brukes som avlastningsvei. Statens vegvesen kommenterer at det må søkes tillatelse til arbeid i fylkesvei 830. Balvatn reinbeitedistrikt uttalte at det må etableres samarbeid med reindriften for å unngå ulemper i anleggsfasen. FNF Nordland påpeker store friluftslivsverdier på Sjønstå. De mener det er viktig at ferdsel og bruk ikke hindres av inngrep og støy. Sulitjelma og Omegn turistforening og Sulitjelma historielag skriver at det må tas spesielle hensyn til kulturminner og fornminner ved en eventuell utbygging. Folkets hus – Sjønstå er imot utbygging av Sjønståfossen kraftverk fordi de er redd anleggsarbeidet skal ødelegge kulturhistoriske minner og natur. De mener også at Sjønståfossen bør få stå urørt. Sulitjelma jeger- og fiskerforening, Sulitjelma Nærmiljøutvalg, Sulitjelma arbeiderlag samt seks privatpersoner er imot bygging av Sjønståfossen kraftverk. De legger stor vekt på samlet belastning i Sulitjelmaområdet. Lakså grunneierlag og Nordal utmarkslag og Lakså og Nordal Eierlag er opptatt av at isforholdene på Øvervatnet ikke må bli dårligere, slik at det blir vanskeligere å ferdes over isen. Nordlandsnett uttaler at kraftverket vil måtte knyttes mot Fauske trafo eller trafopunkt i Sjønstå koblingsstasjon. Prosjektet er avhengig av at det bygges ny Salten trafo og regionalnettforbindelse mot denne. Direktoratet for Mineralforvaltning har ingen merknader til utbyggingen.

NVEs vurdering

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Kraftverket utnytter et nedbørfelt på 69,4 km² ved inntaket, og middelvannføringen er beregnet til 3 m³/s. Medianvannføring er beregnet til 1,17 m³/s. Effektiv innsjøprosent er på 2,7 %, og nedbørfeltet har en brendel på 1,8 %. Avrenningen varierer fra år til år med dominerende snøsmelteflom vår/tidlig sommer. Fra juli og utover vil vannføringen hovedsakelig bestå av minstevannføring. Laveste vannføring opptrer gjerne om vinteren. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 610 og 150 l/s. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved inntaket er beregnet til 160 l/s. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til 6,0 m³/s og minste driftsvannføring 0,4 m³/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 600 l/s i perioden 01.05. til 30.09. og 160 l/s resten av året. Ifølge søknaden vil dette medføre at 60 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Det er søkt om maksimal slukeevne tilsvarende 200 % av middelvannføringen og foreslått minstevannføring på 600/160 l/s. Ca. 27 % av tilgjengelig vannmengde vil gå som overløp. Det meste av dette vil komme i flomperioder. De store flomvannføringene blir i liten grad påvirket av utbyggingen. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen 59 dager i et middels vått år. I 144 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Tilsiget fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 110 l/s ved kraftstasjonen.

NVE mener at omsøkt slukeevne ivaretar noe av vassdragets naturlige vannføringsdynamikk ved at det er overløp et visst antall dager i året.

Produksjon og kostnader

Kraftverket vil produsere 7,3 GWh i et middels år, til en kostnad på 5,8 kr/kWh. NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger.

Vanntemperatur og isforhold

Lakså og Norddal eierlag, Lakså grunneielag og Nordal utmarkslag er bekymret for at de omsøkte utbyggingene vil forverre isforholdene på Øvervatnet. NVE vil bemerke at ingen av utbyggingene vil endre på strømningsforholdene ved utløpene av Sjønståelva eller Laksåga slik at isforholdene på Øvervatnet blir påvirket av denne grunn.

Sammendrag av vurderingene for Sjønståfossen kraftverk

Landskap

Sjønståelva har utløp til Øvervatnet. Sjønståfossen kraftverk er planlagt med kraftstasjonsbygning om lag 700 meter fra utløpet. Elva renner bratt over berg og stor stein på det meste av strekningen. Inntaket er planlagt i eksisterende terskel, og her er elva lett synlig fra hovedveien til Sulitjelma. Videre forsvinner elva under veien, ned Sjønståfossen og ut av syne. Ned til kraftstasjonen skal røret gå under høyspentlinjene i en frodig bakke som er bratt, og traseen blir noe sidebratt. Kraftstasjonen vil ikke bli synlig fra Øvervatnet, og heller ikke fra Sjønstå gård. Landskapet er i stor grad preget av inngrep som veier og kraftlinjer. Mellom Sjønstågårdveien og elva er det tett krattskog.

Vassdraget er tidligere fraført vann til Sjønstå kraftverk, som ble satt i drift i 1983. Like nedstrøms inntaket til Sjønstå kraftverk er Sjønståelva tørrlagt.

Bygging av Sjønståfoss kraftverk vil kreve nokså store inngrep. Det er til dels svært smalt, og det må påregnes en del sprenging i øvre del av traseen. Særlig i anleggsperioden vil inngrepene framstå omfattende. Imidlertid følger inngrepet eksisterende fylkesveg og Sjønstågårdveien, hvor landskapet allerede er sterkt påvirket. Landskapet som påvirkes vurderes til å ha liten verdi. Vi legger stor vekt på tidligere inngrep, samt at elvestrekningen ikke har spesiell landskapsverdi. NVE mener bygging av Sjønståfossen kraftverk vil ha middels konsekvens for landskap.

Friluftsliv

På Sjønstå er det kartlagt et friluftsområde i områdetypen særlige kvalitetsområder med verdien svært viktig. Det omfatter Sjønstå gård med parkeringsområde og nedre del av Sjønståelva. Særlige kvalitetsområder beskrives i Miljødirektoratets veileder som «*landskap, natur- eller kulturmiljø som har helt spesielle opplevelseskvaliteter eller som har spesielt stor symbolverdi. (...) Områdene vil ha stor verdi som bruks- og opplevelsesområder for friluftsliv, men også for reiselivet.*». NVE er enig i vurderingen i friluftslivskartleggingen, og mener området ved Sjønstå gård har stor kulturhistorisk verdi, noe som gjør det svært viktig i friluftslivs- og særlig reiselivssammenheng. Det er også viktig innen undervisning. Når det gjelder aktiviteten på Sjønstå har høringspartene vært samstemte i at Fjellveien ikke må brukes som alternativ adkomstvei under anleggsperioden og at ferdsel til Sjønstå gård og båt plassene på Sjønstå ikke må hindres av anleggsarbeider i sommermånedene. Søker har svart at de vil finne andre måter å lede trafikken forbi anleggsområdet, og at arbeidene som vil gjøre

adkomsten vanskeligere kan legges til en periode hvor besøket til gården er lite. Nordland fylkeskommune gir området stor verdi for friluftsliv, men mener konsekvensene er middels til små. NVE mener området på Sjønstå er svært viktig med tanke på friluftsliv og reiseliv, men ser at det er mulig å gjøre tilpasninger som reduserer konsekvensene betydelig. Vi mener at konsekvensene for friluftsliv og reiseliv vil bli små, gitt avbøtende tiltak.

Kulturminner og kulturmiljø

Det er registrert to vedtaksfredede kulturminner i nærheten av influensområdet til Sjønståfossen kraftverk. Det ene er Sjønstå gård, som er et klyngetun fra 1600-tallet. Verneområdet Sjønstå gård strekker seg opp til kulpen rett nedstrøms området der kraftstasjonen planlegges. Det andre kulturminnet er veistrekningen mellom Sjønståfosstunnelen og Sulitjelma. Veien var tidligere et jernbanespor mellom Sjønstå og Hellarmo. Banen ble nedlagt til fordel for bygging av fylkesvei 830 på 1970-tallet. Fylkesveien ble lagt på den gamle jernbanetraseen, og er fredet helt inn til Sulitjelma. I lisdiden øst for Sjønståelva går den, ifølge Nordland fylkeskommune, regionalt viktige Fjellveien som ble brukt til å transportere malmen fra Sulitjelma ned til Sjønstå.

Nordland fylkeskommune viser til de to vedtaksfredete kulturminnene i området. De mener plasseringen av kraftstasjonen er i akseptabel avstand fra Sjønstå gård. Fylkeskommunen forutsetter en utbygging som ikke berører innkjøringen fra fylkesvei 830 til Sjønstå gård i sommermånedene, og at man heller ikke skal bruke Fjellveien som avlastningsvei. Øvre del av tiltaksområdet til Sjønståfossen kraftverk vil legges både langs og under fylkesvei 830. Fylkeskommunen minner om at graving i og langs fylkesvei 830 vil kreve dispensasjon fra Riksantikvaren.

Flere lokale lag og foreninger har sendt inn uttalelser hvor de viser til at Sjønstå gård er et vernet klyngetun og uttrykker frykt for at Sjønståfossen kraftverk vil ligge for tett opp til det vernede området. De er redd kulturhistoriske veitraseer vil bli skadet i anleggsperioden og at det ikke kan utelukkes funn av samiske kulturminner. De er opptatt av at gården og Fjellveien må tas hensyn til på en forsvarlig måte.

Søker viser til at det er mulig å etablere omkjøring uten å bruke Fjellveien. De planlegger primært å arbeide i veien til Sjønstå gård vinterstid, eller anlegge en ny midlertidig vei som ikke berører Fjellveien. De vil heller ikke berøre verneområdet Sjønstå gård. Graving langs og gjennom fylkesvei 830 mener søker kan ordnes nærmere i en detaljplanfase.

NVE ser at øvre del av tiltaksområdet til Sjønståfossen kraftverk vil berøre den vedtaksfredede fylkesvei 830. Om tiltaket er i konflikt med vernet av veien er opp til Riksantikvaren å vurdere. En eventuell konsesjon fra NVE vil ikke være gyldig før Riksantikvaren eventuelt har gitt dispensasjon fra vernebestemmelsene. Tiltaket ligger nær, men utenfor, fredningssonen til klyngetunet på Sjønstå gård. NVE vil forutsette at det estetiske blir ivaretatt på en god måte i en detaljplanfase, om Sjønståfossen kraftverk får konsesjon. Ved en eventuell konsesjon vil det bli satt krav om at kraftverket må tilpasses Sjønstå gård. NVE legger videre til grunn at bruk av Fjellveien ikke er nødvendig i en anleggsperiode. Påvirkning på kulturminner har vært et sentralt tema i vår vurdering av konsesjonsspørsmålet.

Akvatisk miljø

Rik bunndyrfauna blir i høringsuttalelsen til Fylkesmannen i Nordland trukket fram som en viktig verdi det er verd å ta spesielt vare på i Sjønståelva. Det er publisert tre bunndyrundersøkelser i

området; i 1987, 1988 og 2009. Elvene som ble undersøkt var Tverrelva, Laksåga, Sjønståelva, Villumelva og Rupsi.

NVE har sett nærmere på rapporten fra Mjelde og Aanes¹ (1987), samt en vurdering av forurensningssituasjonen i Sjønståelva utført av NIVA på oppdrag for Direktoratet for mineralforvaltning². NVE kan ikke se at det er grunnlag for å si at Sjønståelva har større potensial for rik bunndyrfauna enn de omkringliggende elvene. Forurensningssituasjonen i Sjønståelva er i tillegg stor, selv i dag. Det forventes at mengden bunndyr vil reduseres og fordelingen av ulike arter endres noe med mindre vanndekket areal. Artene vil ikke utgå fra lokalitetene. Påvirkning av bunndyr vil ikke bli vektlagt spesielt mye for Sjønståfossen kraftverk.

Vannføringen til Sjønståelva er i dag redusert med 88 %, som overføres til Sjønstå kraftverk med utløp til Øvervatnet. Reduksjonen påvirker forholdene for fisk. Omsøkt kraftverk vil fraføre vann fra om lag 1 km av den 1,7 km lange anadrome strekningen i Sjønståelva. De anadrome strekningene i Sulitjelmavassdraget er i regional plan om små vannkraftverk i Nordland fylke vurdert til å ha middels verdi for fisk og liten verdi for fiske.

NIVA har kartlagt forurensningssituasjonen i Sulitjelmavassdraget nedstrøms de nedlagte gravene i Sulitjelma. Årlig transporteres om lag 20 tonn kobber og 24 tonn sink ut fra Sulitjelmavassdraget til fjorden. Sjønståelva benyttes i liten grad som gyte- og oppvekstområde i dag. All forurensning fra gruvedriften passerer gjennom elva og ut i fjorden. Fylkesmannen trekker fram Sjønståelva som anadrom elv som blir påvirket av en utbygging. De bemerker at påvirkningen blir minimal fordi det er få fisk som har suksess med gyting i elva. FNF Nordland mener det er viktig å sette tilstrekkelig minstevannføring i Sjønståelva for å ta vare på restverdiene av fisk.

NVE legger til grunn i sin vurdering av tiltaket at elveløpet er påvirket av vannkraftutbygging, og at Sjønståelva i tillegg utsettes for kontinuerlig forurensning av kobber og sink fra de nedlagte gravene i Sulitjelma.

NVE har utredet hvor det er aktuelt å se på revisjoner for eksisterende vannkraftverk i Norge³. Sulitjelmavassdraget har havnet i kategori 1.2, som tilsier:

«Vassdrag med middels potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt større krafttap (...) i forhold til forventet miljøgevinst».

For Sjønståfossen kraftverk mener NVE at minstevannføring vil være tilstrekkelig som avbøtende tiltak, siden elva ikke har vært viktig for anadrom fisk på flere tiår. Selv etter at gravene stengte på begynnelsen av 1990-tallet ser forurensningssituasjonen ut til å være et vedvarende problem. Om det på et senere tidspunkt blir igangsatt en revisjonssak i Sulitjelmavassdraget, vil det være naturlig å vurdere tiltak for hele strekningen i Sjønståelva. Dette vil innebære ny vurdering av elvestrengen som Sjønståfossen kraftverk ønsker å utnytte til kraftproduksjon. Det er NVEs oppfatning at en i så tilfelle må kunne vurdere minstevannføringsvilkåret for Sjønståfossen kraftverk på nytt. Dette vil bli lagt inn som en del av konsesjonsvilkårene dersom det blir gitt konsesjon til småkraftverket.

¹ Mjelde, M. & Aanes, K.J. (1987) – Undersøkelser i Tverrelva; Fauske kommune 1986. Vurdering av konsekvenser for vannkvalitet og bunndyr i Sjønståelva ved overføring av Tverrelva til Øvervatn.

² NIVA (2012) – Utredning av forhold knyttet til gruveavrenning for ferskvannsfisk, effekter på marint miljø, samt bruksmønster og holdninger til området hos lokalbefolkningen. (Rapport l.nr. 6330-2012)

³ NVE (2013) Rapport 49 – Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022.

Reindrift

En utbygging av Sjønståfossen kraftverk synes ifølge søknaden og høringsuttalelsene å være i liten konflikt med reindriftsinteressene. Området er i stor grad berørt av inngrep fra tidligere, samtidig som det er av begrenset betydning for reindriften. Reinbeitedistriktets advokat har påpekt at det må etableres samarbeid med distriktet i anleggsperioden. Dersom det blir gitt konsesjon, kan dette innarbeides i konsesjonsvilkårene.

Oppsummering

I NVEs vurdering av Sjønståfossen kraftverk har kulturminner, friluftsliv og fisk vært sentrale tema. Vi ser at området har stor kulturhistorisk verdi, med både fylkesvei 830, Fjellveien og Sjønstå gård. Området ved Sjønstå gård og Fjellveien er også svært viktig for friluftsliv. Konsekvensene for kulturminner og friluftsliv mener vi i stor grad kan avbøtes slik at de blir akseptable. Forholdet til fylkesvei 830 vil måtte avklares ytterligere med Riksantikvaren. NVE ser at Sjønståelva i dag har liten verdi for anadrom fisk, men at det på sikt kan være aktuelt å forsøke å bedre forholdene. Vi mener tiltaket i liten grad vil gi negative konsekvenser for fisk slik tilstanden i vassdraget er i dag. Dersom forholdene i vassdraget skulle bedres mener vi Sjønståfossen kraftverk ikke vil være til hinder for at bestanden av anadrom fisk kan ta seg opp, men det kan bli behov for å vurdere om minstevannføringen er tilstrekkelig.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Nord-Norsk Småkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Sjønståfossen kraftverk. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til energiloven

Nord-Norsk Småkraft AS har framlagt planer om installasjon av elektrisk høyspentanlegg som innebærer 70 m 22 kV kabel til eksisterende linjenett.

Normalt bygges en slik linje som her i medhold av netteiers områdekonsesjon. Innenfor sin områdekonsesjon skal områdekonsesjonær fremlegge planer for ny nettilknytning og ev. forsterkning for kommune, fylkeskommune, fylkesmann og andre berørte for uttalelse. Ved uenighet om løsninger kan områdekonsesjonær legge saken frem for NVE som da vil behandle saken som en anleggskonsesjon.

Virkningene av linjetilknytningen inngår i NVEs helhetsvurdering av planene, og er ikke avgjørende for konsesjonsvedtaket.

Fauske Lysverk er områdekonsesjonær og skal ifølge søknaden stå for bygging og drift av anlegget. Vi finner det ikke nødvendig med en egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning til 22 kV nett. Nødvendige høyspentanlegg, inkludert transformering, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon.

Dersom Nord-Norsk Småkraft AS ønsker egen anleggskonsesjon, må det sendes inn søknad om dette når eksakt størrelse på elektriske installasjoner er klart. NVE kan da meddele egen anleggskonsesjon for kraftverket.

Fauske Lysverk har som netteier og områdekonsesjonær kommentert linjetilknytningen og påpekt at Nord-Norsk Småkraft AS kan måtte betale anleggsbidrag for nødvendig opprustning av nettet i området basert på sin innmatede effekt. Det er per i dag uklart om det er kapasitet i lokalt 22 kV nett, og det finnes ifølge Nordlandsnett også flaskehals i regionalnettet.

NVE har ikke gjort en grundig vurdering av kapasiteten i nettet, og tiltakshaver er selv ansvarlig for at avtale om nettilknytning er på plass før byggestart. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjenning, jmfør konsesjonsvilkårenes post 4.

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om byggesak (byggsaksforskriften) gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes Fylkesmannen om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. NVE har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Forholdet til EUs vanddirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved

tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder Miljødirektoratet/Fylkesmannen etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Post 1: Vannslipp

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring:

Middelvannføring	l/s	3000
Alminnelig lavvannføring	l/s	160
5-persentil sommer	l/s	610
5-persentil vinter	l/s	150
Maksimal slukeevne	m ³ /s	6,0
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	%	200
Minste driftsvannføring	l/s	400

Søker foreslår en minstevannføring på 600 l/s sommer og 150 l/s vinter. Størrelsen på minstevannføringen har i liten grad vært diskutert i høringsuttalelsene. NVE mener det vil være viktig at minstevannføringen skal ivareta elvas synlighet oppstrøms brua ved Sjonståfosstunnelen og at den skal gi grunnlag for å opprettholde en viss biologisk produksjon i vassdraget. Ut fra dette fastsetter NVE en minstevannføring på 600 l/s i tiden 1.5.-30.9 og 150 l/s resten av året. Vi bemerker at minstevannføringen vil kunne endres ved en eventuell revisjon av Sulitjelmavassdraget.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Narvik og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Før utarbeidelse av tekniske planer for dam og vannvei kan igangsettes, må søknad om konsekvensklasse for gitt alternativ være sendt NVE og vedtak fattet. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift og må derfor være avklart før arbeidet med tekniske planer starter.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse. Planer tas heller ikke til behandling uten at Riksantikvaren gir dispensasjon for inngrep i vedtaksfredet fylkesvei 830. Dersom Riksantikvaren ikke gir dispensasjon kan kraftverket ikke bygges som omsøkt.

NVE vil ikke godkjenne planene før det er dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet i nettet og at kostnadsfordelingen er avklart, jmfør våre merknader under avsnittet "Forholdet til energiloven".

NVE vil ikke godkjenne planene før Statens vegvesen har gitt nødvendige tillatelser for arbeid i og nær fylkesvei. Statens vegvesen viser her til vegloven § 40 2. ledd, samt §§ 29, 32 og 57.

Vi viser også til merknadene i vilkårenes post 6 nedenfor, om kulturminner.

Nedenstående tabell angir rammene som ligger til grunn for konsesjonen. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

NVE har gitt konsesjon på følgende forutsetninger:

Inntak	Teknisk løsning for dokumentasjon av slipp av minstevannføring skal godkjennes av NVE. Eksisterende terskel skal ikke heves.
Vannvei	Graves/sprenges ned på hele strekningen.
Kraftstasjon	2,4 moh. Vannet skal luftes tilstrekkelig i utløpskanalen før det slippes ut i elva.
Største slukeevne	6000 l/s
Minste driftsvannføring	400 l/s
Installert effekt	2,7 MW
Antall turbiner/turbintype	2 turbiner / Francis
Vei	Fjellveien skal ikke benyttes eller på annen måte berøres. Arbeider langs fylkesvei 830 skal være avklart med Statens vegvesen og Riksantikvaren før detaljplan kan godkjennes. Tillatelsen er ikke gyldig dersom Riksantikvaren ikke gir dispensasjon for inngrep i vedtaksfredet vei. Dersom det skal etableres omkjøring til Sjønstå i forbindelse med byggingen skal kommunen gis anledning til å uttale seg til planene.

Avbøtende tiltak	Utbygger skal sørge for at det er god adkomst til Sjonstå gård i den perioden gården holder åpent. Besøkende til verneområdet skal ikke forstyrres av sjenerende anleggsstøy. I driftsperioden skal støy fra kraftverket ikke være hørbar fra verneområdet.
Annet	Konsesjonsvilkår for Sjonståfossen kraftverk skal ikke være til hinder for en eventuell revisjon av Sulitjelmavassdraget. En revisjon kan f.eks. fastsette økt krav til minstevannføring.

Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer i tabellen ovenfor kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta el-sertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8 (jmfør vilkårenes pkt. 3).

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Kart

